

نبود انگیزه اقتصادی کافی برای حل بحران آب کشاورزی

اقتصاددانان بر این باورند که در زمان بروز هر بحرانی، انگیزه های اقتصادی فعال شده و بشر را در حل مسائل کمک می کنند و در همین راستا، کارشناسان از نبود این انگیزه ها برای حل مساله آب در بخش کشاورزی سراسر جهان خبر می دهند.

در این باره، استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا، در نشست «بحران آب در ایران و جهان؛ نگاه از زوایه اقتصاد و کسب و کار»، نقش مباحث اقتصادی در مسائل مرتبط با آب را کمرنگ تر از سایر حوزه ها دانست. به گفته حامد قدوسی، استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا، بحران آب یک مساله چند وجهی است که از زوایای مختلف می توان به آن نگاه کرد، اما شاید نگاه اقتصادی نیز بتواند به اندازه خود در پیش بردن مفاهیم مرتبط با آب موثر واقع شود. وی که در نشست کمیسیون کشاورزی اتاق ایران حاضر شده بود، با بررسی وضعیت بحران آب در ایران و جهان، گفت: بروز بحران در بخش آب شکاف بین عرضه و تقاضای این ماده حیاتی را افزایش می دهد. این شکاف تا حدودی با افزایش بهره وری قابل اصلاح است. از نظر اقتصاددان ها وقتی وضعیتی از یک شرایط عادی خارج شده و وارد بحران می شود، انگیزه هایی شروع به فعالیت می کند که در گذشته وجود نداشت. فعال شدن این انگیزه ها شرایطی جدیدی را ایجاد می کند که نتایج آن قابل حدس نیست. استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا افزود:

این انگیزه های فعال شده، به ما در حل بحران کمک می کند البته باور عمومی بر این است که در بخش کشاورزی و آبیاری این انگیزه ها به اندازه کافی وجود نداشته و در ایران به دلایل اقتصادی، مکانیزم های مناسب برای اصلاح انگیزه ها وجود ندارد. وی با اشاره به اینکه سرانه آب شیرین در دسترس به ازای جمعیت جهان از ۵,۱۲ هزار مترمکعب به ۶ هزار و ۵۰۰ مترمکعب رسیده، بیان کرد: علاوه بر اینکه با کاهش آب شیرین در جهان روبه رو هستیم، شاهد توزیع نابرابر منابع آب در جهان نیز هستیم. یعنی میزان آب در دسترس کم شده و توزیع آب در کشورهایی که سرانه آنها کاهش یافته، بدتر و در پرآب ها افزایش یافته است. قدوسی با اشاره به تفاوت های کمیابی آب و نفت گفت: برای اینکه آب منجر به تولید شود باید آب، زمین و نیروی کار در کنار هم قرار گیرند. بنابراین اگرچه به ظاهر سرانه آب مردم جهان ۶ هزار و ۵۰۰ مترمکعب است اما با تمام این آب نمی توان غذا تولید کنیم؛ زیرا مقدار قابل توجهی از این آب در مناطقی قرار دارد که تبدیل به آب مجازی نمی شود. به گفته قدوسی، وضعیت مصرف آب کشاورزی جز اروپا در سایر قاره های جهان مشابه ایران بوده و توزیع مصرف در سه بخش شرب، صنعت و کشاورزی وضعیتی مشابه ایران دارد. یعنی بیشترین حجم آب مصرفی صرف بخش کشاورزی می شود. ریسک های بلندمدت آب استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا با اشاره به اینکه بررسی ها نشان می دهد در کوتاه مدت بحران آب مساله یی جدی نیست، به بررسی گزارش مجمع جهانی اقتصاد درباره ریسک های آب در بلندمدت پرداخت. وی تشریح کرد: در بلندمدت تلفیقی از اثر کمبود آب، غذا و تغییر اقلیم، ریسک هایی را برای بشر به وجود می آورد. ۶ عامل بحران، شامل آب، تغییر اقلیم، تغییر در بارش و آب و هوا، بحران غذا و نابرابری و شورش های اجتماعی که به آب و غذا بستگی دارد، مشکلات آینده بشر هستند که با مساله آب ارتباط دارند. قدوسی رشد جمعیت و کاهش بارش ها در سطح جهان را عواملی معرفی کرد که زمینه کاهش سرانه آب در جهان را فراهم کرده است. براساس اظهارات این کارشناس، رشد اقتصادی نیز سرانه آب جهان را کاهش می دهد و بزرگ ترین نگرانی در سطح جهان در این قسمت وجود دارد؛ زیرا اثر رشد اقتصادی در کشورهایی نظیر چین و هند که جمعیت ۵,۱ تا ۲ میلیارد نفر از جهان را در خود جای می دهند، سبب می شود رژیم غذای این کشورها از گیاه خواری به سمت گوشت خواری تغییر کند. استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا گفت: هرچه رژیم غذایی جوامع از حالت ساده گیاه خواری به سمت مصرف قهوه، کاکائو و گوشت حرکت کند، میزان آب مورد نیاز برای تامین غذای جهان هم بیشتر شده و ما را با بحران بزرگ تری از نظر کمبود منابع آب روبرو می کند.

قدوسی درباره اثر تغییر اقلیم بر منابع آب گفت: تغییر اقلیم علاوه بر اینکه توزیع بارش ها را در کشورها تغییر داده و بدتر کرده است، میزان تبخیر و تعرق را نیز در کشوری نظیر ایران بیشتر می کند. در نتیجه تغییر اقلیم بحران آب را تشدید می کند. صنعت رقیب کشاورزی استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا رشد اقتصادی کشورها را عاملی برای افزایش دستمزد کارگران و توقف فعالیت های کشاورزی در این نقاط معرفی کرد. به گفته وی افزایش بهره وری سایر بخش های اقتصادی سبب می شود کشاورزی در عمل کوچک شود. ترکیب این عامل با نگرانی های محیط زیستی شرایط جدیدی را برای کشورها ایجاد می کند. در حال حاضر کشورهایی نظیر ژاپن و سوئیس که به لحاظ سنتی می توانستند تولیدکننده محصولات غذایی باشند، به واردکننده غذا تبدیل شده اند. وی با اشاره به اینکه برای حل بحران آب مجموعه یی از راه حل ها وجود دارد، به تشریح این راهکارها از نگاه اقتصادی پرداخت. به گفته استادیار انستیتو فناوری استیونس امریکا کاهش ضایعات محصولات کشاورزی، هدر رفت آب، تغییر شکل انرژی و کاهش مصرف آن، بهبود بهره وری آب در بخش کشاورزی و افزایش عرضه آب راهکارهایی هستند که در حل بحران آب می توان به آن کمک کرد. بر اساس تخمین ها، در ایران حدود ۱۰ میلیارد متر مکعب هدر رفت آب بر اثر ضایعات محصولات کشاورزی اتفاق می افتد. با تغییر رژیم غذایی و کاهش ضایعات می توان این روند را کاهش داد. قدوسی ادامه داد: بخش زیادی از آب کشورها صرف تولید انرژی می شود. برخی کشورها نیز سوخت زیستی دارند. با جایگزینی سوخت های ناشی از انرژی فسیلی با انرژی های پاک یا سوخت زیستی با سوخت فسیلی مصرف آب کاهش می یابد. با این شیوه ها حدود ۱۰ تا ۲۰ درصد از کمبود منابع را جبران می کنیم. وی عنوان کرد: افزایش عرضه آب شیرین هم می تواند در حل مساله بحران آب راهگشا باشد. برای این منظور از تکنولوژی مناسب می توان بهره گرفت.